

Književnost.

Slovenska.

Dr. Ivo Šorli: **Pot za razpotjem**. Roman. Založil Ig. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg. Ljubljana, 1906.¹⁾ — Ta najnovejši Šorlijev „roman“ je zelo vsakdanji, brez originalnosti. Sami stari, že tisočkrat opisani prizori, stari dogodki, osebe znane kakor bratje. In potem pride na vrsto še vprašanje, če je to sploh — roman. Par mesecev kaplanovanja na deželi, par objemov ženske v srpanu, en političen shod, dolgočasno filozofiranje starega župnika . . . to je roman! — Šorli je znan kot pisatelj „druge vrste“. Piše krajše stvari in daljše novele, ki jih naslavlja z „romani“. Večinoma so tendenciozni. Tendenca pa je tale: Človek se mora skopati v blatu življenja, potem zamore biti šele resnično velik. In po tem receptu so zasnovani vsi njegovi junaki, ki živé nad mesec dni. Topot je šel med duhovnike. O enem omenja, da se je „okopal“ že prej in ga kaže zato kot „filozofa“, drugi se „koplje“ pred očmi čitalcev in je zato primerno naiven in brezmiseln. Ob koncu gre iz „kopeli“ in postane mahoma pameten. V drugih Šorlijevih „romanih“ se godi skoro isto, samo način je drugačen. („Človek in pol“, „Hic Rhodus“ i. dr.). Torej šablona. — Naslov je zelo čuden, pripovedovanje pa prijetno; namreč gladko. Spominja sploh na Kersnikove dni. Včasih napiše Šorli tudi kaj boljšega.

Notus.

Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje Anton Koblar. Letnik XVI. V Ljubljani 1906. — Slovenski listi imajo navadno svoj ožji krog sotrudnikov in dopisnikov. To opazujemo tudi pri zgoraj imenovanem listu. Pisatelji so nam večinoma že stari znanci. — Viktor Steska popisuje Stare cerkvene posode na Kranjskem. (Str. 1—30.) Predmet temu spisu so kelihi, monstrance, ciboriji, svetilnice, kadilnice, pacifikali, svečniki, krožniki, lestenci, križi in razni drugi cerkveni izdelki. Pisatelj se ozira na vse Kranjsko in nas seznani z bolj zanimivimi gotiškimi, renesanškimi, baročnimi in empirskimi posodami, kolikor si jih je mogel sam ogledati. Spis pojasnjuje devet slik. — Isti popisuje dalje „Župno cerkev v Starem trgu pri Ložu“ (33—37), ki ima ladjo še iz romanske dobe, in v spisu Ilirska Koroška v ljubljanski škofiji (55—70) kaže, kako je Gorenja Koroška z delom Tirolske prišla pod ljubljansko škofijo, v uvodu pa nam slika na kratko razvoj ljubljanske škofije do današnjega obsega. — Dr. J. Gruden: Glagolita med beneškimi Slovenci (30—33). Na podlagi tiskanega glagolskega breviarja in misala, ki sta se ohranila v glavni župniji beneških Slovencev v „Šempetru Slovenov“, dokazuje, da je glagolica svoj čas segala v neposredno bližino akvilejskih patriarhov. — V članku: Suzana Gornjegrajska (121—128) razjasnjuje po listinah iz furlanskih arhivov, kako je vplival luteranski duh na to mekinjsko

opatico (1 1583—1593). — Dr. Fran Ilešič nas seznani z Baroni Brigido (37—44), s to imenitno istrsko rodbino, ki je dala Ljubljani prvega in zadnjega nadškofa — Mihaela barona Brigido (1788—1806). — Obširen je spis (71—112) istega pisatelja, Novo-meški prošt Fran Nikola Peršič (1790—1797), ki je izdal l. 1789. v Gradcu dva katekizma za istrske Hrvate. Jožefinski duh odseva iz dobe, ko je živel in deloval Peršič. — Tretji spis istega pisatelja je Kranjsko slovenski prevod Parhamerjevega katekizma iz sredine XVIII. stoletja (128—135), kjer opozarja na doslej neznani prevod iz l. 1760. — L. P. pripoveduje v Črtici o naših kaznilnicah (44—88) o zgodovini kaznilnic ljubljanskih od leta 1754. dalje. — Leopold Podlogar (135—139) popisuje Božjo pot pri sv. Frančišku nad Planino v Beli Krajini, Anton Aškerc objavlja: Slovenske akte iz mestnega arhiva ljubljanskega (francoska doba) str. 139—146 in Ivan Vrhovnik priobčuje v spisu Iz dnevnika Blaža Blaznika (146—166) izpiske nakeljskega župnika Blaznika iz dnevnika, ki ga je spisoval od leta 1809—1861. — V „Malih zapiskih“ so manjši sestavki različne vsebine, v „Slovstvu“ pa se seznanjamo v kratkih poročilih in ocenah o slovenskih knjigah in spisih zgodovinske vsebine. Muzejskemu društvu želimo mnogo članov, zakaj število 230 je brezdvomno malo častno za naš narod. Člani plačujejo 6 K na leto in dobivajo poleg „Izvestij“ še „Mittheilungen“, naročnina na „Izvestja“ sama pa je 4 K.

Hrvaška.

Knjige „Matice Hrvatske“ za l. 1906.

Cviete slovenskoga pjesništva. — Sabrao Dr. Fran Ilešič. Izdala Matica Hrvatska. 1906. Str. 160. — S to knjigo bodo Hrvati — kakor upamo — zadovoljni, ker so v njej res zbrani najlepši cvetovi naše lirike in ker bodo dobili kratek, a lep pregled vsega slovenskega pesništva. Prof. Ilešič je namreč po večini jako srečno izbral najbolj značilna dela posameznih pesnikov, ki dobro karakterizirajo poedine osebnosti in celo dobo. Toda knjiga bo vzbudila — ali vsaj morala bi vzbuditi — pri nas veliko več zanimanja nego pri Hrvatih: Zbrani so namreč v njej vsi dokumenti, in čas še ni bil nikdar tako ugoden, da se izreče sodba o vsej naši literarni preteklosti, sedanjosti in bodočnosti, kakor sedaj, ko so pred nami rezultati stoletnega umetniškega dela.

Knjiga se začne z narodno „Kralj Matjaž in Alenčica“ in končuje z Aškerčevo „Himno slovenskih heretikov“. Kaka dolga pot, ne prehojena, ampak predirjana v mrzlični naglici! Koliko kulturne revolucije, ki je vrgla s prestola kralja Matjaža z njegovo Alenčico, „prelepo mlado deklico, kraljico ljubo ogersko“, in začela zidati nove prestole in postavljati nove oltarje. Lepa idila, ki zveni na par prvih straneh našega pesništva,

¹⁾ Knjige nam založništvo ni poslalo v oceno. Te navade se drži tudi neki drugi slovenski založnik, kar pa nas nič ne moti.

Ured.